

פולניה – ואל המלך הזה שהיה פוסח על שתי הסעיפים, פעם מאיר פנים ליהודים ופעם זועם ואכזר כלפיהם, פנו הקראים במלשינותם נגד היהודים והיהדות התלמודית.

ואמנם מתוך תזכיר-ההלשנה, שהמציאו הקראים אל המלך כלפי היהודים נראה וניכר, כי המחשבות הטובות, שפעמו פעם בלב המלך כלפי היהודים, הן שעוררו קנאה ושנאה בלב הקראים, והמשטמה הישנה ליהדות המסורתית חזרה ונעורה בלבם. בתוך תזכיר-פלסטר זה כתבו והדגישו, כי רק הם, הקראים, הינם היהודים האמתיים בני דת משה. הם קבלו את התורה על ידו מסיני והם-הם ששמרו בכל הדורות על המוסר היהודי המקורי. בדם היהודים הרבניים הם מעין ערב-רב של יסודות-לאומיים שונים, שזייפו את תורת משה, "דתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם". בפטפוטים שטחיים של לבלר-הבאי ופרכוסית התלהבות של תבן הרבו להשמיץ ולחרף בתזכירם את היהדות הנאמנה ובקשו מאת המלך, כי יואיל "בטובו ובחסדו הגדול" להזמין לשם וויכוח את באי-כוחם של אלה הקוראים את עצמם "יהודים תלמודיים", ויתבררו ויתלבנו הדברים מי הם היהודים האמתיים.

המסורת הליטאית-הווילנאית מספרת, כי על-פי הצעת הגר"א הוסכם שהאיש המתאים ביותר להשתתף בוויכוח זה מטעם היהדות המסורתית הוא השתדלן רבי יהודה-ליב מייטוס מפינסק, שיחד עם גדולתו בתורה היה מפורסם כפיקח וממולח. גם האצילים הפולנים היו מכבדים ומוקירים אותו בגלל ידיעתו את השפה הפולנית על בוריה.

ורבי יהודה-ליב מייטוס זה, הוזמן מטעם הגר"א לבוא לוויילנה, בכדי להתייעץ יחד על ענייני הוויכוח, שעתיד היה להתקיים בוורשה לפני המלך הפולני-הליטאי, בדבר היהדות התלמודית.

זקני-חכמי ווילנה היו מספרים, כי בתחילה סירב תלמיד-חכם שתדלן זה להכנס בפולמוס ההוא ולקבל עליו את האחריות הכרוכה בתוצאות הוויכוח. הוא סיפר להגר"א, כי פעמים אחדות נפגש גם הוא עם "חכמי" הקראים והללו היו מקיפים אותו בשאלות ופירוכות ותיוכחות על התלמוד, והוא, למרות ידיעותיו הרחבות בספרות התלמודית, היה דוחה אותם בקנה, אבל לא מצא תשובה-כהלכה להקהות את שיניהם.

הנה למשל, שאל אותו פעם אחת "חכם הקראים" שבטרוקי: מפני מה עזבו חכמי-התלמוד את השם "ספר כריתות" אשר בתורה-שבכתב וקראו את הגירושין שבין איש לאשתו בשם "גט", מלה לא עברית ושמקורה אולי בשפה אחרת. אני, כמובן – הוסיף רבי ליב מייטוס ואמר – הזכרתי לו את דברי הירושלמי שמביאים הראשונים: "אבן אחת יש בכרכי הים וגיטא שמה ומגרשת את כל

חברותיה" ומשום כך קראו חכמינו את הגירושין בשם גט, אבל הקראי הטרוקי לגלג על תשובתי זאת, וחזר ושאלני: למה היה לחכמיכם לעזוב את השם העברי וללכת ולחפש בכרכי הים אחרי שם זר ונכרי? ואנכי לא ידעתי מה להשיב למלגלג זה. חושדני בכך — החזיר לו הגר"א — כי מחפש אתה אמתלאות, בכדי להשתמט מלהשתתף בוויכוח זה, שבו תלויים עתידו של עמנו ותורתנו במדינה זו. ואמנם מתוך שאלה זו ניכר עד כמה אין הקראים ו"חכמיהם" יודעים את ערכו של התלמוד ואת עומק-חכמתם של בעלי התלמוד, התנאים והאמוראים. השם גט שקראו חכמינו ל"ספר כריתות", מראה דוקא על עומק-ידיעתם ורוחב-בקיאותם בלשוננו העברית לכל שרשיה. הלא יודע אתה כי באלפא-ביתא ישנן עשרים ושתיים אותיות, ועתה צא ובדוק: כל אות מצטרפת עם חברתה, אם בשורש, אם במלה תנ"כית ישר או הפוך ואם על-ידי הברה משותפת ומוצא אחד לשתייהן. אות א מצטרפת עם אות ב בשורש אב, או אבדה או באר וכדומה; ב עם ג כמו בגד או גבר; ג עם ד כמו: גדר או דגל, וכן אתה מוצא בכל אות ואות שהיא מזדווגת לחברתה באיזו מלה שהיא בתנ"ך. האות ט מזדווגת לאות צ במלת נצטדק (בראשית מד, טז). האות ז אינה מצטרפת לאות ס או צ לא בשורש ולא במלה עברית שבתנ"ך, אבל תחת זאת היא מצטרפת עמהן באותיות ז' ס' ש' ר' ק', שהברתן מתאחדת ומוצא אחד להן — מן השינים; ואולם האותיות ג ט הן נפרדות לגמרי זו מזו ולא תמצא אותן אף פעם אחת מזדווגות זו לזו, לא בשורש ולא באיזו מלה שהיא בתנ"ך, ומשום כך, דוקא מתוך ידיעת הלשון העברית התנ"כית לכל שרשיה, מלותיה וחברותיה, קראו חכמינו ל"ספר כריתות" בשם גט, ללמדך ש"ספר כריתות" זה מפריד לגמרי בין האיש לאשתו כשם ששתי האותיות הללו נפרדו זו מזו ואין כל חבור וצרוף ואחוד ביניהן.

רבי צבי הירש מסימיאטיץ (בעל "מרגליות התורה"), תלמידו של הגר"א, שהיה באותו מעמד, פנה אל רבו הגר"א ואמר לו: ברשות רבי ומורי אגיד מה שעלה עכשיו בדעתי, על-פי דברי רבינו, ליישב תמיהה שתמהתי: מפני מה בפרשת התמיד (במדבר כח, א-ח) אנו מוצאים את כל אותיות הא"ב מלבד האותיות גט אבל לפי דברי רבינו אפשר לומר, כי אותיות גט לא נזכרו בפרשת התמיד, שהיו מקריבים בכל יום על המזבח, לרמז בזה על דברי חכמי התלמוד (גטין צ, א): כל המגרש את אשתו הראשונה, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות.

הגר"א נהנה מדברי תלמידו ואמר לו: יישר! ואחרי כן המשיך את דבריו בפנותו לרבי לייב ואמר: מובטחני, כי שאלות כמו אלו לא תעמודנה כלל על הפרק בוויכוח זה, והלא הם, הקראים, הדגישו בתזכיר-הדבה שלהם, כי הם הנם היהודים האמתיים, שקבלו את התורה על-ידי משה מסיני, ומקוה אני, כי אתה בפיקחותך תצליח להראות לפני המלך והשרים, כי אנחנו ותורתנו אמת והם בדאים.